
SILLÓ GYÖRGY

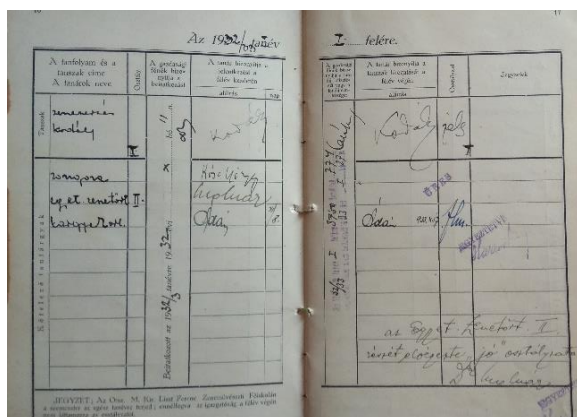
„...KARMESTERI MUNKÁD MINDENÜTT ARANYKORT VARÁZSOLT ELŐ.” (Raics István, 1979.)

ANDRÁS (ENDRE) BÉLA (1909-1980) ZENESZERZŐ, KARMESTER, EGYHÁZZENÉSZ

András (Endre) Béla 1909. szeptember 12-én született Budapesten. Még csak nyolc hónapos volt, amikor édesapja elhagyta a családját. Ezek után édesanyja és anyai nagypapája nevelte.

Zenei tehetségére ének-zene tanára, Bárdos Lajos figyelt fel az I. kerületi gimnáziumban (jelenleg Petőfi Sándor Gimnázium).

Az Országos Magyar Királyi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Kodály Zoltán növendéke volt zeneszerzés szakon, de még olyan kiválóságok tanították, mint Bárdos Lajos, Ádám Jenő, Kósa György, Zalánfy Aladár, Harmat Artúr.

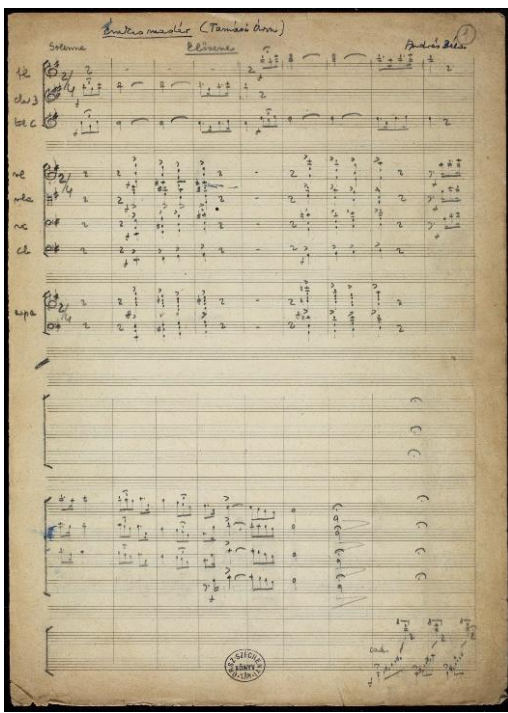

Bárdos Lajos hívta meg korrepetitornak az általa alapított Palestrina kórusba, Ádám Jenő pedig karnagynak az akkor vezető férfikarnak számító Budai Dalárdába 1933-ban. 1934-ben a Fővárosi Gázművek Férfikarnának is karnagya lett, melyet 1965-ig vezetett. A Vasas Férfikarhoz 1937-ben került, ahol az 1941-44-ig terjedő kolozsvári időszakot leszámítva 1962-ig tevékenykedett.

András Béla nevéhez fűződik a két huszadik századi magyar zeneszerző géniusz egy-egy művének az ősbemutatója is. 1937. kora tavaszán az Éneklő Ifjúság vezetősége őt kérte fel Bartók Béla Elmúlt időkből című férfikari művének bemutatására. A bemutató 1937. május 17-én volt a Zeneakadémián a szerző jelenlétében. András Béla az általa vezetett amatőr férfikarok tagjaiból alakított kamarakórusnak tanította be a kórusművet. „Körülbelül háromheti munka után

elkezdtek az összpóbákat. Ezek egyikére – a Budai Dalárda Márvány-utcai helyiségébe, egy iskolai tornaterembe – eljött maga Bartók is, hogy felkészültségünkről meggyőződjék. Nagy tisztelettel fogadtuk, ő azonban szót nem vesztegetve kért egy szólampartitúrát és elővéve kis zsebmétronját kezdte mérni felhangzó műve tempóit. Feszült figyelemmel, szó nélkül hallgatta végig az egész művet, majd közölte velem, hogy a tempók ugyan nem mindig egyeznek az ő általa előírtakkal, (szokásához híven pontos jelöléseket adott a partitúrában), de – mondta mosolyogva – ez nem baj, mert 10%-os tempóingadozás elfogadható. Lényegesebb a tempónál a kifejezés, s ezt megfelelőnek tartotta.” A másik Kodály Zoltán Fölszállott a páva című műve. „A Fölszállott a páva, Kodály remek új férfikari műve a munkás dalosszövetség felkérésére készült. Az alkalom Ady születésének 60. és a dalosszövetség megalakulásának 30. évfordulója volt. 1937. december 12-én a Városi Színházban 500 tagú összevont kórus mutatta be, Ujj József vezényletével. Ám a műnek nem ez volt az ősbemutatója. Pár héttel korábban (1937. november 7-én) a Zeneakadémián, a Márciusi Front Bartók-Kodály estjén hangzott el először a nagy nyilvánosság előtt. Az érdem András Béláé, aki valahogy hozzájutott az új mű kéziratához és a Fővárosi Gázművek férfikarával elsőprő sikert aratott vele, a szerző jelenlétében.” (Maróti Gyula, 1993.)

Ebben az időszakban vezényelt operákat is a Városi Színházban (ma Erkel Színház), kamaraoperákat a Ranolder Intézetben (Leövey Klára Gimnázium) illetve a Nemzeti Filharmonikus Zenekar elődjét, a Székesfővárosi Zenekart is hozzávetőlegesen 50-szer vezényelte, ezért nem meglepő, hogy a visszacsatoláskor őt hívták a Kolozsvári Nemzeti Színházhoz karmesternek. Kolozsvárott a Nemzeti Színházban 1941-44-ig Vaszy Viktor volt a zeneigazgató és Farkas Ferenc a karigazgató. Már ekkor fontolgatta nevének megváltoztatását, amire aztán a háború után került sor. Méhes György így ír erről kolozsvári témájú könyvében: „Béla jó muzsikus volt, azzal törődött, hogy tisztán szóljon a zenekar, idejében bevágjanak az énekesek. Csak szűk baráti körben politizált, homlokegyenest ellenkező előjellel, mint a bátyja (helyesen nagybátyja-a szerk.). Az új belügyi államtitkár saját öccsét csak angolbarát, zsidóbérenc, liberális himpellérnek nevezte. – Elhatároztam, hogy beadom a névváltoztatási kérést – mondta a hamutartó szélét ütögetve a cigarettájával. – Andrásra vagy Andorra változtassam a nevem? Asztmásan lélegzett. – Ezentúl

tisztességes ember nem viselheti az Endre családnevet. (...) tíz éve nem vagyok beszélő viszonyban a bátyámmal. Próbáltuk megnyugtatni, hogy ezt mindenki tudja.” (Méhes György, 2006)

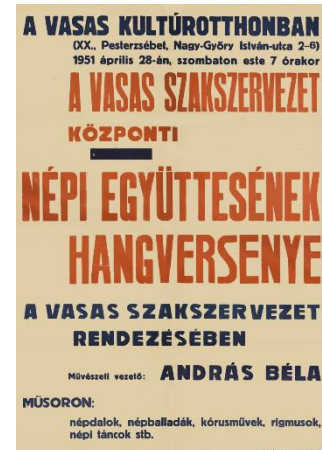
Kolozsvárott nem csak vezényelt. Itt született Tamási Áron Énekes madár című darabjához a kísérőzenéje. Ezt a színpadi művet évtizedekkel később játszották más színházakban is. Tamási Áronnal életre szóló barátságot kötöttek. " Jékely Zoltántól pedig egy többszörösen becses fényképet kaptam egyszer, amelynek hátlapjára a kiváló költő a következőket írta: "Tamási Áron és Endre Béla Egerben, 1960 áprilisában, Fotó J.Z.". Az egri várban készült felvételen az író mellett Endre (András) Béla zeneszerző és karnagy — Kodály tanítványa és híve — áll, aki az 1956-os, Jókai Színházban játszott *Énekes madár*-hoz a kísérőzenét írta, illetőleg állította össze." (Tasnádi Gábor, 1997)

A második világháború után a korábban említett okok miatt vezetéknévét András-ra változtatta. András vezetéknévvel megírt néhány mozgalmi dalt, azokat is természetesen a lehető legmagasabb színvonalon – Lenin-dal, Bécsi munkásinduló, Internacionálé szimfonikus zenekari hangszerelés, Szovjet himnusz fúvószenekari hangszerelés stb... -, de továbbra is a magyar zenei hagyományok voltak számára a legfontosabbak. A Magyar Rádió felkérésére számtalan művet komponált, ezek jelentős része magyar népzenei alapokra épülő művek voltak: mesejátékok, magyar történelmi témájú rádiójátékok, népdalfeldolgozások, toronyzenék, stb. Népdalfeldolgozásait általában Török Erzsébet énekelte, mesejátékaiban rendszeresen szerepelt a Vendel utcai Kodály Gyermekkar Andor Ilona vezetésével és természetesen a kor legnagyobb művészei (Házy Erzsébet, Kishegyi Árpád, Várhelyi Endre, Maleczky Oszkár). A Budapesti Bábszínház számára is komponált kísérőzenéket, a János vitéz még a 2000-es években is színpadra került az ő zenéjével.

A Zeneakadémia kistermében 1946-48-ig működő Budapesti Vígopera zenei vezetője volt, ahol egyrészt politikai okok miatt mellőzött énekművészeknek adott lehetőséget, másrészt pályakezdő énekesek is keze alatt bontogathatták szárnyaikat, mint például Gencsy Sári, Faragó András, Kishegyi Árpád. Operaházi vendégművészek is felléptek. Ernster Dezső, Gyurkovics Mária, Osváth Júlia, Svéd Sándor, Domahidy László, akik a hazai és a nemzetközi operaélet kimagasló művészei voltak.

A Vasasok visszahívták András Bélát, ő természetesen szívesen vállalta ismét a kórus vezetését, ráadásul ebben az időszakban történt a Vasas átszervezése népi együttesé, azon belül pedig a férfikar vegyeskarrá alakítása is. Ezt a legmagasabb szinten vezényelte le, és hamarosan hatalmas fejlődésnek indult az együttes. Hamarosan kivételes eseménynek örvendhetett az együttes és közönségük. „1951. február 17-én a Vasas Székházban a műsort a szakma legjobb dolgozói tiszteletére teljes terjedelemben megismételték. Az est különlegessége, hogy a Mátrai képek-et ezúttal maga a szerző, Kodály Zoltán vezényelte. András Béla kérésére egykori mestere a feladatot szívesen elvállalta, a közönség pedig szünni nem akaró ünneplésben részesítette a Mestert és tanítványát. A szakmában az esetet sokan egyenesen gesztusértékűnek ítélték, hiszen eddig nem fordult elő, hogy Kodály egy amatőr munkásénekkar dirigálását, saját szakszervezeti otthonában elvállalta volna.” (Maróti Gyula, 1993.) Kis megszakítással 1962-ig volt a Vasas kórus karnagya. Ebben az időszakban még egy bemutató fűződik a nevéhez, méghozzá egy elveszettnek hitt Erkel mű, az Ünnepi kantátáé 1960-ban. Erkel Ferenc 1867-ben írta a művet, amit sokáig elveszettnek hittek. „András Béla felkutatta a kéziratát és saját maga készítette remek zongorakivonatának segítségével, a vasasok vegyeskarával, zenekarával és szólistáival nagy elismerés mellett vitte a nyilvánosság elé az értékes darabot.” (Maróti Gyula, 1993.) A korszakhoz „aktualizált” szöveget Raics István írta.

A Vasas kórustól való távozása után nem kapott munkát, hiába volt a kor egyik legtehetségesebb operakarmestere és zeneszerzője, a kommunista hatalom büntette rokonának bűnei miatt. Tanítani sem engedték, pedig nagyon szeretett volna. 1963-ban az Irodalmi Színpad igazgatója biztosított munkát számára, egészen első szívinfarktusáig, 1968-ig volt a színház zenei vezetője. Ezek után már nem tudott állandó munkát vállalni, de a zeneszerzéstől nem távolodott el: színházak számára írt színpadi zenéket, zsolnárfeldolgozásai születtek, népdal szviteket komponált vegyeskarra és férfikarra egyaránt. 1973-ban újabb infarktuson esett át.

„1974. március 3-án, a kórus megalakulásának 70. évfordulóján utódja, Vass Lajos vezényletével az együttes mutatta be az alkalomra készült új művét:

András-Raics István: Homályból fényre című kantátáját. Ez azonban már csak aprócska „flastrom” lehetett megsebzett önérzetén. 1980. február 21-én egy nagyszerű, de megbántott és megkeseredett alkotó művésztől vettek végső búcsút barátai és tisztelői, pályatársai és tanítványai. Nagyon sokan voltak...” (Maróti Gyula, 1993.)

Hivatkozások továbbá András Béla a YouTube-n fellelhető művei/átdolgozásai, karmesteri munkái:

András Béla, A. (1971). Egy Bartók-bemutató margójára. *Kóta*, 11.

Maróti Gyula, M. (1993.). *Vass Lajos Kórus Vasas Művészegyüttes*. Forrás: <http://vlk.vme.hu/?q=node/8>

Raics István, R. (1979.). Levélféle a 70 éves András Bélához. *Kóta*.

Tasnádi Gábor, T. (Szerk.). (1997). *Tamási Áron emlékkönyv*. Budapest: Trezor Kiadó.

Kodály Zoltán: Huszt (2:34)

Vasas Férfikar, vezényel: ANDRÁS Béla

Klapka-induló (2:55)

Egressy Béni: Klapka-induló [arr. András Béla] Szombathelyi Ifjúsági Fúvószenekar vez. Mészáros Balázs

Piroska és a farkas (6:37)

írta Ács Gizella rajz. Macskássy Dezső, Enyvvári Herbert szerk. Erdősné Rónai Éva elmondja Gáborjáni Klára, Vörösmarty Lili, Gönczöl János zene András Béla MR kísérv. vez. András Béla. A diafilm 1957-ben a hangosítás 1958. július 25-én készült. www.diafilmmuzeum.hu

A lusta kisrigó 1.rész (8:40)

A lusta kisrigó 2. rész (10:02)

A lusta kisrigó 3.rész (8:56)

Kishegyi Árpád, Várhelyi Endre, Maleczky Oszkár, Váradi Hédi, A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, Mindszenti Ödön, András Béla, Körössy Marianne, Tóth Éva, Somfai Csilla, Koltai Valéria

A YouTube számára engedélyezte:

Hungaroton – 1 zenei jogvédő egyesület

Lenin dal: "A rablánc a lábon" (3:52)

Lenin dal: "A rablánc a lábon" · Anonymous · Vasas Kórus · András Béla · Vasas Zenekar
Zengjük a dalt - Carmagnole - Lenin dal © 1957 HUNGAROTON RECORDS LTD.
Released on: 1957-08-21

[Internacionálé](#) (1:35)

Internacionálé · Pierre Degeyter · András Béla · Vasas Központi Művészegyüttes Énekkara ·
Vasas Központi Művészegyüttes Zenekara La Marseillaise - Internacionálé - Magyar
Himnusz - Szózat © 1961 HUNGAROTON RECORDS LTD. Released on: 1961-12-19
Auto-generated by YouTube.

[ANDRÁS Béla - ROSSA Ernő: Anyák napján](#) (2:20)

(A felvétel 2018. májusában készült)